

Cel care s-a dovedit laș în dragoste și se va dovedi laș și în fața societății, va plăti, va răspunde pentru faptele sale, va căpăta sancțiunea morală pe care o merită, ne spune scriitorul Illés Endre, cunoscut dramaturg din R.P. Ungară. Piesa, scrisă prin anii 1964—1965, înfățișează întâmplări din viața inginerului Soltész Tamás, întâmplări aparent fără legătură, întâmplări din viața personală, din relațiile cetățenești, din existența profesională, dar întâmplări care concordă într-un singur punct, acela al atitudinii lașe, ireponsabile. Este astfel pusă în dezbateră problema raportului inseparabil dintre existența strict personală a individului și comportamentul lui social. Se demonstrează caracterul social al existenței individuale și responsabilitatea societății față de individ, față de conștiința acestuia. Dar e o demonstrație, deși nu lipsită de forță de convingere, uneori fățiș, prea fățiș didacticistă. Conflictul este deschis și previzibil în deznodământul lui, personajele au o traiectorie simplă, de asemenea previzibilă. Nu pot spune cu mîna pe inimă că este o piesă ilustrativă pentru nivelul dramaturgiei ungare contemporane, dar nici nu-mi îngădui să resping inițiativa inserării ei în repertoriul unui teatru din țara noastră. Cu atât mai mult cu cît, văzînd spectacolul, m-am convins (dacă mai era nevoie) că o trupă bună și un regizor talentat pot proiecta pe o orbită calitativ superioară un text mai puțin generos.

Regizorul Kovaes Adam a imprimat spectacolului o desfășurare vie, cursivă și limpede, ajutat fiind și de decorurile lui Szakaes György și, mai ales, de interpreți, alții decît cei din primul spectacol văzut de noi, dar nu mai puțin înzestrați, nu mai puțin capabili să se omogenizeze. Într-adevăr calitatea spectacolului este aceea a armoniei, a unității de stil, ceea ce înseamnă, în primul rînd, predilecție evidentă pentru un teatru de idei, de dezbateră, de problematică, iar în al doilea rînd, așa cum a arătat regizorul Kovaes Adam și interpreții, Dengyel Ivan, Szabó Eva, Toth-Pall Miklos, Kisfalussy Balint, pregătire temeinică, sigură stăpînire a mijloacelor de expresie, refuzul programatic al facilului și gratuității în favoarea profesionalismului elevat. Este, de fapt, trăsătura definitorie a trupe: maghiare sătămărene, fie că se referă la generația de aur a acestei trupe, fie că are în vedere mai tinerii ei componenți, înținuți în cel de-al doilea spectacol.

V. M.

P.S.: Cu prilejul deplasării noastre la Satu Mare, am realizat împreună cu ambele secții ale Teatrului de Nord o „masă rotundă”. Spre regretul nostru, din lipsă de spațiu, ne vedem nevoiți să-i amînam publicarea.

Teatrul Municipal „Maria Filotti” din Brăila PHILADELPHIA, EȘTI A MEA de Brian Friel

Am răspuns cu firească curiozitate invitației teatrului din Brăila la premiera pe țară a piesei irlandeze *Philadelphia, ești a mea!* Autorul: Brian Friel. Apare pentru prima oară pe un afiș în România. S-a făcut cunoscut mai întîi ca prozator. Ca dramaturg debutează strălucit în 1965, la Festivalul de la Dublin, cu piesa de față, care dezbate problema imposibilei regăsiri și împăcări a omului cu sine, într-o lume croită strîmb. Concentrată la o singură noapte, acțiunea urmărește pe două planuri, real și imaginar, cazul de conștiință, de înfruntare cu sine al lui Gareth O'Donnell junior. Sătul pînă în gît de tutela tiranică a părintelui său, de mediocra îndelungă a comerțului cu scrumbii, de prietenii cu care-și petrece, dar își și irosește, vremea, de iubită care-l trădează, Gareth acceptă să emigreze din micul oraș irlandez Ballybeg în America, „pămîntul făgăduinței”, unde prînte alte tentații și amăgiri se află și orașul visurilor sale, obsesia copilăriei și a tinereții lui: Philadelphia. Totuși, visul de emigrant *în spe* al lui Gareth e subminat de îndoieli și întrebări capitale. Frămîntarea lui, oscilația permanentă între decizie și șovăială e ilustrată prin două ipostaze: una lirică („Gareth — printre oameni”), alta furios acuzatoare („Gareth — numai cu el”). Reacția violentă, sarcasmul, ironia, pe care le folosește ca armă principială „Gar — numai cu el”, atunci cînd relevă și acuză răul din viață, din societate și din sufletul oamenilor, amintește foarte bine de arma preferată și folosită de un alt erou furios: Jimmy Porter. Obiectivul supus criticii le este amîndurora aproape același: înstrăinarea, moartea lăuntrică, neputința comunicării, un anumit sistem de viață și de educație caracteristic societății capitaliste, ipocrizia bigotă, închistarea în prejudecăți, automatismele din gîndire, din traiul conformist. Dacă în ipostaza lui „Gar — cel furios”, întuim lecția „clasicilor” John Osborne, Brendan Behan, John Arden, cu tot cortegiul de atitudini protestatere, în ipostaza lirică, a lui „Gar — printre oameni”, descoperim trăsătura originală, profund emoționantă și tulburătoare a talentului lui Brian Friel. Tonul melodios și înduioșat al regretelor, amara melancolie care învalnie „chemările” și „trezirile” tainice ale lui Gar, „navigînd” pe aripile neliniștite

ale violului și scormonind în „aurul amintirilor” pentru a descoperi un punct de sprijin, un singur cuvânt care să pună capăt intențiilor lui nebușești, relevă un autor de mare finețe și sensibilitate. Sentimentalismul subtil cu care se dezvoltă criza și drama eroului, lupta dintre pornirea puternică spre eliberare și afirmare a personalității și dorința lui de a rămâne acasă, în lumea rea, dar mirifică a copilăriei, îl recomandă pe creatorul acestui erou, Brian Friel, ca pe unul din cei mai buni observatori și analiști ai timpurii contemporane.

Realizată doar introspectiv, emigrația lui Gar închide o idee care poate constitui nucleul unui spectacol valoros. Împlinirea visului, plecarea în rivnita Philadelphie, nu-i dă decât o soluție de compromis, o trecere „dintr-o fundătură într-alta, dintr-o groapă într-o băltoacă”. La capătul procesului de scrutare a conștiinței sale, Gar nu știe încă precis, „de ce-și ia lumea în cap”. Ce trebuie să se schimbe? Știe însă precis, foarte precis, că în lumea înfloritoare a bussines-urilor, a miturilor cu citșiguri fabuloase, cu Cadillac-uri și odăi cu aer condiționat, nu-și va putea satisface niciodată idealul, setea de puritate și frumusețe, foamea după tandrețe și dragoste. Episoadele biografice ale eroului, concepute ca momente dramatice, cu determinări sentimentale și pasionale, ca argumente pro și contra, în momentul trecerii dintr-o zonă a spiritului în alta, impun o bogată și variată tipologie umană, psihologii complexe și relații umane specifice. E adevărat, critica lui Brian Friel nu pătrunde în zonele adânci ale răului social, în esența fenomenelor și a contradicțiilor sociale reale. Dar chemarea spre ordine, spre omenie și armonie între oameni, este convingătoare și reprezentă, cred, un argument al promovării piesei în repertoriul teatrelor noastre, un punct de atracție pentru un creator de teatru.

Este de presupus că echipa brăileană și regizorul Ivan Helmer au simțit puternic această atracție, atunci când au cerut să monteze ei, primii, piesa lui Brian Friel. Numai că formula scenică propusă de Ivan Helmer manifestă, după părerea mea, o inventivitate paralelă textului. Soluții regizorale ingenioase, dar proprii altui gen de spectacol și nu teatrului realist psihologic, bogat în detalii și amănunte de viață, cum este cel înfățișat de Brian Friel, împiedică spectatorul să perceapă climatul piesei, atmosfera și tonalitatea ei proprie. S-a introdus în spectacol un personaj nou, un soi de trubadur, care comentează acțiunea cu songuri de tip brechtian, și care nu-și găsește de loc rostul printre cei doi „Gar-i”. Un personaj, care încurcă și seamănă confuzie, diluând și complicând textul, în loc să-l concentreze, să-l limpezească, să-i releveze, să-i amplifice ori să-i diversifice artistic semnificațiile. Textele adăugate, versurile din „Prolog”, din „Cântecul despre Maire care s-a măritat cu un negustor” — banale și

didactice — nu reușesc să suplinească bogăția de idei și sensuri, poezia autentică, cuprinsă în pasajele suprimate arbitrar din text. Momentele principale au apărut simplificate, nici o situație reală sau imaginară nu se încheagă în scenă până la capăt. Asistăm, în schimb, la o dezvoltare exagerată, în manieră estradistică, a unor laturi neesențiale. Preocupat, pare-se, mai mult de contribuția pe care ar putea-o aduce în spectacol elementele ajutătoare (muzica, lumina), regizorul a neglijat imperativul muncii aprofundate cu actorii. În loc de caractere bogate, pitorești, am întâlnit scheme aproximative, în loc de sentimente și atitudini umane, reale, palide șabloane. În atari împrejurări ne vine greu să ne pronunțăm mai detaliat asupra vreunei creații actoricești. Amintim doar numele lui Bujor Macrin (Gar 1), Nicolae Ivănescu (Gar 2), Petre Simionescu (S. B. O'Donnell), Nicolae Bodescu (Con Sweeney). Un spectacol contorsionat, greoi, în care s-a neglijat esențialul: cursul spontan și normal al vieții și al inimilor omeniești și, care nu pune în valoare, la cota cerută, nici umorul, nici lirismul, nici căldura cuprinsă în textul, dar mai ales în subtextul piesei.

Valeria Ducea

TURNEE

Teatrul de Stat din Sibiu

Colectivul teatrului sibian se numără printre cele ce nu pornesc prea des în turnee spre București: au atât mai mare interes a fost întâmpinată vizita sa. Deși, firește, nu a venit mai rar sau mai des contează în primul rând, ei a și să alegi momentul favorabil, când publicul e receptiv și trupa în formă; și, mai ales, a oferi un inspirat afiș de turneu, ispititor prin noutate și totodată reprezentativ pentru valoarea și pentru ambițiile echipei. Din acest unghi de vedere, la Sibiu lucrurile au fost bine chibzuite; dar, cum se întâmplă uneori, socoteala de acasă nu s-a mai potrivit cu cea din țirg, pe scenele capitalei întâlnindu-se, „la concurență”, două teatre din provincie; colac peste pupăză, un accident (întirzierea decorurilor) ne-a împiedicat să vedem tocmai reprezentarea cu o piesă românească, esențială într-o imagine cuprinzătoare, adevărată, a activității oricărui teatru. Nu amintesc aceasta pentru a amări și mai mult sufletele artiștilor, care, după cum știm, se pregătise îndelung, cu emoție, pentru asemenea confruntări, și se pomenesc frustrați de sentimentul împlinirii: ei pentru a pre-